

Jozef Čentěš a kolektív: Vojnové trestné činy a ich trestanie v súčasnosti

1. vydanie. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2014. 150 s. (Studia Iuridica Bratislavensia; nr. 45), ISBN 978-80-7160-376-4.

Právo ozbrojených konfliktov, nazývané aj ako vojnové právo, má svoj základ v *ius in bello*. Vojnové právo je možné stručne definovať ako právo ozbrojených konfliktov, ktoré upravuje práva a povinnosti štátov v prípade vojnových konfliktov, ako aj právo platné počas vojny. Ozbrojený konflikt je, bez pochyb, negatívom našich dejín. Žiaľ, aj v súčasnosti evidujeme vo svete viacero ozbrojených konfliktov, kde povstalecké hnutia alebo národnooslobodzovacie hnutia bojujú za svoje ciele. Samostatnú kapitolu tvoria radikálne skupiny bojujúce v mene náboženstva, ktoré momentálne predstavujú hrozbu nielen pre regióny, kde pôsobia, ale aj pre celý svet a jeho bezpečnosť. 21. storočie prináša aj ozbrojený konflikt na Ukrajine, ktorá je našou susednou krajinou. Z tohto dôvodu sa nás tento ozbrojený konflikt priamo dotýka.

V súčasnom svete rezonuje pojem kolektívna bezpečnosť. Pod týmto pojmom je potrebné predstaviť si záväzky krajín, ktoré spolupracujú v oblasti bezpečnosti. Príkladom je Organizácia Severoatlantickej zmluvy (NATO), ktorá je vybudovaná na základe čl. 51 Charty OSN¹, ktorý dáva štátom právo na individuálnu, ale aj kolektívnu sebaobranu. Slovenská republika je plnohodnotným členom Organizácie Severoatlantickej zmluvy, a teda môže plnohodnotne požívať výhody z kolektívnej bezpečnosti. Okrem výhod vyplývajú z členstva aj povinnosti, ktoré musí tak Slovenská republika, ako aj ostatné členské krajiny plniť. Kolektívna bezpečnosť je predstavená aj bezpečnostným systémom Organizácie spojených národov. Bezpečnostná rada OSN je v tomto systéme garantom medzinárodného mieru a bezpečnosti.

Publikácia „**Vojnové trestné činy a ich trestanie v súčasnosti**“ analyzuje možnosti protiprávneho konania počas ozbrojeného konfliktu. Právnym následkom protiprávneho konania, či už v čase mieru, alebo v čase ozbrojeného konfliktu, je sankcia. Sankcia môže mať podobu trestu, ktorý je možné uložiť výlučne na základe rozhodnutia kompetentného orgánu, resp. súdu. V prípade vojnových zločinov je však potrebné rozlišovať možnosť vyodenia trestnej zodpovednosti pred vnútroštátnymi súdmi alebo pred medzinárodnými súdmi. Medzinárodné súdnictvo je v tomto prípade reprezentované prioritne Medzinárodným trestným súdom so sídlom v Haagu, ktorého právnym základom je daný Rímsky štatút z roku 1998. Slovenská republika vyslovila súhlas so štatútom v roku 2002, a to prostredníctvom Národnej rady Slovenskej republiky, konkrétne uznesením č. 1987 z 3. apríla. Slovenská republika je teda plnohodnotným členom tohto súdu a uznáva jeho jurisdikciu. Medzinárodné trestné súdnictvo je reprezentované aj *ad hoc* trestnými tribunálmi, ktorých úlohou je vyvodit' trestnú zodpovednosť voči osobám, ktoré sú zodpovedné za vojnové trestné činy v dôsledku ozbrojených konfliktov. Konkrétne ide o Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu a Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu. Právnym základom týchto tribunálov sú rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN. Medzinárodné trestné súdnictvo je odpoveďou na najzávažnejšie trestné činy, ktoré boli spáchané fyzickými osobami za trvania ozbrojených

¹ Ak dôjde k ozbrojenému útoku proti členovi Organizácie Spojených národov, nijaké ustanovenie Charty OSN neprekáža prirodzenému právu na individuálnu alebo kolektívnu sebaobranu, kým Bezpečnostná rada OSN neurobí potrebné opatrenia na zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti. Opatrenia urobené členmi organizácie pri vykonávaní tohto práva sebaobrany sa oznámia ihneď Bezpečnostnej rade OSN a nijako sa nedotýkajú touto chartou určenej právomoci a zodpovednosti Bezpečnostnej rady OSN podnikat' v každom okamihu také akcie, aké považuje za potrebné na udržanie a obnovenie medzinárodného mieru a bezpečnosti (čl. 51 Charty OSN).

konfliktov. Predstavená publikácia analyzuje vecnú jurisdikciu z pohľadu tak medzinárodného práva, ako aj vnútroštátneho práva.

Publikácia je rozdelená do piatich kapitol, ktoré na seba nadväzujú. V rámci prvej kapitoly kolektív autorov definuje pojem vojna, pričom je poukázané na vojnové konflikty v minulosti a v súčasnosti. Autori sa zaoberajú aj na príčinami a dôsledkami ozbrojených konfliktov.

Druhá kapitola venuje priestor vojnovému právu v zmysle medzinárodného práva. Analyzovaný je pojem medzinárodné vojnové právo a jednotlivé druhy ozbrojených konfliktov. Súčasťou druhej kapitoly je aj analýza postavenia jednotlivých osôb v ozbrojených konfliktoch, ako aj prostriedkov a metód vedenia ozbrojených konfliktov. Obsah druhej kapitoly je doplnený o poznatky z oblasti humanitárneho práva. Autori venujú priestor prameňom medzinárodného humanitárneho práva, ako aj princípom medzinárodného humanitárneho práva.

Kolektív autorov v rámci tretej kapitoly definuje vojnové zločiny, a to na úrovni medzinárodného práva. Tretia kapitola analyzuje vojnové zločiny do roku 1990 a následne venuje priestor medzinárodným a zmiešaným inštitúciám, ktoré svoju činnosť zameriavajú na trestanie vojnových zločinov. Súčasťou je charakteristika Medzinárodného trestného tribunálu pre bývalú Juhosláviu, Medzinárodného trestného tribunálu pre Rwandu, ako aj samotného Medzinárodného trestného súdu. K zmiešaným súdnym inštitúciám, ktoré fungujú na báze spolupráce vnútroštátnych a medzinárodných elementov, autori zaraďujú napr. Špeciálny súd pre Sierra Leone, Špeciálny tribunál pre Libanon či Kosovské súdy s medzinárodným zastúpením. Súčasťou tretej kapitoly je aj analýza základných princípov zodpovednosti za vojnové zločiny, na ktorú nadväzuje definícia vojnových zločinov v zmysle Rímskeho štatútu z roku 1998, konkrétne jeho článku 8. V závere kapitoly autori ponúkajú prehľad najvýznamnejších prípadov vojnových zločinov v súčasnosti. Vynechané nie sú prípady ako Ratko Mladić, Saddám Husajn či Muammar Kaddáfí.

Predposledná (štvrtá) kapitola je venovaná podrobnej analýze stavu de lege lata v zákone č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. Definované sú jednotlivé skutkové podstaty vojnových zločinov v zmysle osobitnej časti Trestného zákona. Konkrétne je priestor venovaný trestným činom:

- používanie zakázaného bojového prostriedku a nedovolené vedenie boja (§ 426 TZ),
- plienenie v priestore vojnových operácií (§ 427 TZ),
- zneužívanie medzinárodne uznávaných označení a štátnych znakov (§ 428 TZ),
- útok proti parlamentárovi (§ 429 TZ),
- zneužitie rekviračného práva (§ 430 TZ),
- vojnová krutosť (§ 431 TZ),
- perzekúcia obyvateľstva (§ 432 TZ),
- vojnové bezprávie (§ 433 TZ),
- ohrozenie kultúrnych hodnôt (§ 434 TZ).

Záverečná (piata) kapitola venuje priestor trestaniu vojnových zločinov na vnútroštátnej úrovni a medzinárodnej úrovni. Autori sa zaoberajú nad negatívami trestania vojnových zločinov pred národnými súdmi a negatívami trestania vojnových zločinov pred medzinárodnými súdmi. V závere tejto kapitoly je venovaný priestor hľadaniu optimálneho riešenia v oblasti trestania vojnových zločinov.

Obsah publikácie je doplnený o predhovor, záver a zoznam použitej literatúry a iných prameňov. Publikácia vznikla s podporou Vedeckej grantovej agentúry na základe grantu VEGA č. 1/0462/12.

Publikácia bude s určitou prínosom pre predmetnú oblasť. Ponúka komplexné poznatky danej problematiky, čo uľahčí čitateľom orientovať sa v danej problematike.

*JUDr. Mgr. Jozef Medelský, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra verejnoprávnych vied
e-mail: jozef.medelsky@minv.sk*